

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาของการศึกษา

จากอดีตถึงปัจจุบัน คนไทยกับสายน้ำนั้นมีความสัมพันธ์กันมาตลอด ซึ่งต่างฝ่ายต่างต้องเกื้อกูลกัน ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเกิดสูญเสียคุณภาพไป ก็จะทำให้ผลเสียหายต่อกันอย่างมาก ซึ่งน้ำกับชีวิตคนไทยที่อยู่คู่กันมานานนี้ ทำให้เกิดประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งในการเกิดวัฒนธรรมของคนไทยที่สำคัญอย่างหนึ่ง ความสัมพันธ์กันนั้นเริ่มตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานที่มักจะมีเกาะติดกับลำน้ำ การทำเกษตรกรรมใกล้ลำน้ำบ้าง หรือแม้แต่อาชีพที่ก่อเกิดจากลำน้ำต่าง ๆ เช่น การประมง เป็นต้น ดังนั้น ลำน้ำจึงมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตของคนไทยมาก น้ำเป็นทั้งสื่อกลางการคมนาคมขนส่ง และการขนถ่ายสินค้าต่าง ๆ จากแหล่งหนึ่งไปยังแหล่งอื่น ๆ ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อเกิดพฤติกรรมการค้าขายเช่นนี้ หมู่บ้านชุมชนริมน้ำก็มักจะมีภารกิจก่อสร้างตัวชุมชนมาก่อนชุมชนที่อยู่ไกลลำน้ำออกไป ซึ่งชุมชนที่นำศึกษาและมีวัฒนธรรมอย่างยาวนานคือ “ชุมชนแพริมน้ำ”

การเกิดชุมชนแพริมน้ำนั้นเกิดเพราะในบางพื้นที่เป็นขายน้ำที่ลุ่ม มีน้ำหนุนถึงอยู่เป็นครั้งคราว หรือเป็นเวลานานหลาย ๆ เดือน ในช่วงหน้าน้ำการสร้างบ้านที่ชายฝั่ง ต้องยกพื้นสูงมากถึงจะพ้นน้ำ ซึ่งไม่สะดวกในหน้าแล้ง ทำให้เกิดลักษณะที่เหมาะสมทางสถาปัตยกรรมซึ่งต้องยืดหยุ่นกว่าการสร้างบ้าน นั่นก็คือการสร้างบ้านที่สามารถปรับระดับขึ้นลงได้ตามระดับแม่น้ำ จึงทำให้เกิดสถาปัตยกรรมเรือนแพ เรือนแพมีทั้งประโยชน์ในการพักอาศัยและการค้า ทั้งยังเป็นโกดังเก็บสินค้าก็ได้ แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปนานวันขึ้น เกิดเทคโนโลยีทันสมัยขึ้นมากมาย คุณสมบัติและประโยชน์ของเรือนแพถูกทดแทนจากสิ่งอื่น ๆ ที่ทันสมัยและเหมาะกับยุคสมัยที่เร่งรีบมากกว่า ทำให้ปัจจุบันเรือนแพได้เกือบเลือนหายไปจากชีวิตคนไทยเสียแล้ว เพราะหลงเหลืออยู่น้อยเต็มที สาเหตุหลัก ๆ นั้นอาจเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม เรือนแพที่หลงเหลืออยู่ในประเทศไทย กระจายอยู่ริมลำน้ำต่าง ๆ อาทิเช่น ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก นครสวรรค์ กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรสงคราม และอุทัยธานี เป็นต้น ในจำนวนเรือนแพตามแหล่งต่าง ๆ เหล่านี้ ในจังหวัดอุทัยธานีนั้น เรือนแพที่นี้จัดได้ว่าเป็นเรือนแพที่สมบูรณ์ สวยงาม และยังคงอยู่กันเป็นสภาพชุมชนมากที่สุด แต่ก็กำลังจะถูกกลืนหายไปมากที่สุดเช่นกัน จำนวนเรือนแพที่อยู่กันหนาแน่น สภาพทางสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจ รวมทั้งยังเป็นแหล่งเรือนแพที่ยังคงมีชีวิตอยู่ ยังหลงเหลือ Spirit of Place

เรือนแพที่แม่น้ำสะแกกรัง อุทัยธานี นี้ถือเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่บริเวณนี้เลยทีเดียว เพราะความสวยงามของตัวสถาปัตยกรรมของแพและมีวิถีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีการสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ นอกจากนี้ชุมชนแพที่นี้ยังเป็นแหล่งของแพที่มากมายจอดอยู่อย่างแออัดสองฝั่งแม่น้ำสะแกกรัง บริเวณเกาะเทโพ ต่อเนื่องกับตลาดเทศบาล เรือนแพสะแกกรังนี้เป็นแพลูกแบบชาวบ้าน ตัวเรือนเป็นเรือนไม้จริงหลังคาสังกะสี ทรงจั่ว ปั้นหย้า มินิลา และอื่น ๆ อีกมากมาย แล้วแต่ความพอใจของเจ้าของ เรือนแพทั้งหลายจอดเรียงกันอยู่อย่างแออัดทั้งสองฟากแม่น้ำ ซึ่งน่าเป็นห่วงผลกระทบต่อทางด้านมลภาวะอย่างยิ่ง เพราะบริเวณแหล่งที่ตั้งมิใช่เป็นแบบเรือนแพที่อยู่อยุธยาหรือฉะเชิงเทรา ซึ่งแม่น้ำกว้าง ระดับน้ำสูงพอควร และอยู่กันไม่แออัด แต่ที่อุทัยธานีนี้มีปริมาณแพมาก และแม่น้ำช่วงนี้เป็นคูกน้ำที่ค่อนข้างตื้น มีแนวพื้นดินชายฝั่ง

กว้างและระดับน้ำเปลี่ยนแปลงมาก เมื่อมีพื้นที่ชายฝั่งมาก เวล่าน้ำลดจะแลเห็นความสกปรกของขยะต่าง ๆ ชัดเจน ปัญหาลักษณะนี้เช่นเดียวกับเรือนแพที่พิษณุโลกมีมานาน ซึ่งต้องแก้ปัญหาเฉพาะที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม ปริมาณของเสียจากการขับถ่ายไม่สามารถบำบัดด้วยแสงตามวิถีธรรมชาติ เพราะเรือนแพอยู่ชิดกันมากและมีปริมาณมาก ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข กรณีตัวอย่างที่กล่าวมา เป็นเพียงตัวอย่างบางส่วน ซึ่งนำศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นอยู่แบบไทย ตามลักษณะของสังคมเกษตรกรรม และการตั้งถิ่นฐานที่มากับน้ำของคนไทย และน่าจะเก็บข้อมูลต่าง ๆ เอาไว้เพื่อศึกษา เพราะตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกไม่นานเราคงไม่มีโอกาสได้เห็นเรือนแพอีกแล้ว นอกในพิพิธภัณฑ์ คงมีแต่เพียงความทรงจำ หรือมีเพียงแพท่องเที่ยวซึ่งมิใช่ชีวิตจริงของเรือนแพไทย ด้วยลักษณะเรือนแพดั้งเดิมในประเทศไทยจริงๆ ได้เลือนน้อยลงไปเรื่อยๆ ลักษณะทางกายภาพที่เด่นชัด สวยงามและคงคุณค่าค่อยๆ หายไปที่ละเล็กละน้อย ทั้งรูปแบบทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นแบบดั้งเดิม และคุณค่าในแง่ศิลปะและสถาปัตยกรรม ซึ่งเมื่อมองภาพรวมทั้งประเทศไทย ชีวิตชุมชนชาวแพต่างๆ ได้หายไปจากสังคมปัจจุบัน บทบาทน้อยลงมากจากอดีตที่เป็นหัวใจในเศรษฐกิจอย่างของประเทศไทยได้เลยทีเดียว แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีในยุคสมัยนี้ ทำให้ชุมชนบางที่มีความต้องการที่จะขึ้นบวมมากกว่าอยู่แบบดั้งเดิมตามอย่างบรรพบุรุษ จำนวนแพร้างหรือหายไปก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากชุมชนใหญ่ จึงเหลือเพียงชุมชนเล็กๆ เช่นที่พิษณุโลก เป็นต้น นอกจากเป็นชุมชนเล็กแล้วชาวชุมชนยังไม่ร่วมมือเข้มแข็งกันแก้ปัญหาหลายอย่างที่ส่งผลต่อชุมชนได้ จึงต้องลงเอยด้วยการเสื่อมสลายไปของชุมชนชาวแพและวัฒนธรรมชาวแพ แต่กระนั้นก็ยังชีวิตชาวแพที่อยู่อย่างสมบูรณ์อยู่ รวมทั้งความสมบูรณ์ในแง่ของสถาปัตยกรรม การดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม สืบสานวัฒนธรรมบรรพชนที่นี้ เราจะหาชีวิตความเป็นอยู่ชาวแพได้อย่างสมบูรณ์แบบ นั่นก็คือ “ชุมชนแพริมสองฝั่ง น.สะแกกรัง จ.อุทัยธานี” ถึงแม้จะมีปัญหาอยู่บ้างในเรื่องเกี่ยวกับการสูญหายไปบางส่วนชุมชนด้วยเหตุผลบางอย่างทั้งการขึ้นบวมไปอาศัยอยู่บนพื้นดินของคนในชุมชนบางส่วน แต่ส่วนที่เหลือยังมากมายหลากหลายด้วยแพต่างๆ และดำรงชีวิตชาวแพได้อย่างครบครัน มีเรือนแพหนาแน่นกว่าที่อื่นๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ของชุมชนในลักษณะสังคมเมือง และถือว่าเป็นเมืองลอยน้ำที่เหลืออยู่แห่งสุดท้ายก็ว่าได้

แต่ปัจจุบันเรือนแพในลุ่มน้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีนี้ แทบจะเลือนหายไปจากชีวิตของคนไทยแล้ว เพราะหลงเหลือสภาพความเป็นชุมชนเรือนแพน้อยลงไปทุกวัน ๆ ถูกปล่อยปละละเลยบ้าง ขาดการดูแลเอาใจใส่ที่ดีบ้าง เกิดปัญหาขึ้นมากมาย ทั้งที่ตัวเรือนแพในลุ่มน้ำนี้น่าจะถูกช่วยกันดูแลรักษาให้เป็นที่เชิดหน้าชูตาของท้องถิ่น

เรือนแพที่นี้ มักเป็นที่สะดุดตาแก่ผู้มาเยือน ด้วยรูปลักษณะ รูปทรงที่สวยงาม ผสมกลมกลืนกับลักษณะท้องถิ่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งรายละเอียดต่าง ๆ ก็ยังคงมีอยู่อย่างครบครัน และสวยงามด้วยมีลักษณะตกแต่งทางสถาปัตยกรรมแบบบ้านขนมปังขิง (Ginger Bread) ผสมกับวัสดุที่เป็นไม้ไผ่ ไม้พื้นถิ่นที่มีมากในแถบนั้น แต่ในทางตรงกันข้าม กลับไม่สะดุดตาสะดุดใจของคนในท้องถิ่น ปัญหาที่เกิดขึ้นหลาย ๆ อย่างสืบเนื่องจากการอยู่อาศัยแออัดมากทั้ง 2 ฟากฝั่งลำน้ำ และการขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาของเจ้าของ และที่สำคัญการเกิดปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม เพราะการอยู่อาศัยแออัด ขาดการดูแลที่ดีจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งทำให้บางส่วนเกิดน้ำเน่าเสีย มีขยะมูลฝอย ซึ่งเมื่อน้ำลดครวาคิด จะแลเห็นขยะบริเวณคั้งน้ำ ที่มีลักษณะต้นเขินอย่างชัดเจน ทั้งยังมีปัญหาจากการรุกรานของความทันสมัยอย่างปัจจุบัน เกิดเรือนแพแบบสมัยใหม่สร้างเบียด บดบังของเดิมจนแทบไม่หลงเหลือคุณค่าเลย

ดังนั้น ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ อีกไม่นาน เราคงไม่มีโอกาสได้เห็นชุมชนเรือนแพอีก ถ้าเราไม่ช่วยกันดูแลรักษาและวางแผนดูแลกันตั้งแต่ตอนนี้ การศึกษานี้ จึงขอเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้ชุมชนเรือนแพที่อยู่รอดต่อไปตามวิถีทางของตนเอง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพทางกายภาพ, ลักษณะสถาปัตยกรรมในปัจจุบันของชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษา เพื่อหาเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษาในแง่กายภาพชุมชน
2. เพื่อศึกษาสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่, สภาพสังคมเศรษฐกิจวัฒนธรรม ของชุมชนชาวแพให้ทราบถึงจุดเด่นคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม และเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะกายภาพชุมชนกับวิถีชีวิตแบบพื้นที่ถิ่นที่เกี่ยวข้องกัน
3. เพื่อศึกษาคำพยากรณ์ของชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษาทำให้ทราบปัญหา, จุดเด่นและจุดด้อยของชุมชน ทำให้เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนงานเพื่ออนุรักษ์ชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษาต่อไป
4. เพื่อศึกษาถึงการคงอยู่หรือการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้งแง่กายภาพและสภาพสังคมเศรษฐกิจวัฒนธรรมเพื่อเป็นข้อมูลสู่แผนงานวิจัยในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชน
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางการวางแผนด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษาว่าน่าจะเป็นไปในแนวทางใดให้ได้ประโยชน์ทุกฝ่าย โดยใช้พื้นฐานจากความต้องการของชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลประเด็นสำคัญ

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1. ลักษณะพื้นที่ศึกษา
 - บริเวณศึกษา คือ ณ บริเวณสองฝั่งแม่น้ำสะแกกรัง อ.เมือง จ.อุทัยธานี บริเวณหน้าตลาดเทศบาลใต้ เรื่อยมาจนถึงปากคลองท่าโพ ซึ่งเป็นแหล่งชุมชนเรือนแพ
 - ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่ศึกษา
 - ศึกษาพื้นที่ศึกษาในรายละเอียดทุกแง่เพื่อดูว่าจะสามารถอนุรักษ์สิ่งใดได้บ้าง พัฒนาสิ่งใดได้บ้าง
2. ลักษณะขอบเขตข้อมูล
 - ทำการศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพเรือนแพ ตั้งแต่ทำเลที่ตั้ง ตัวสถาปัตยกรรม ลักษณะความสัมพันธ์กับพื้นที่ต่างๆ
 - คุณค่าลักษณะสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษา โดยใช้พื้นฐานทางทัศนคติและวิถีสังคมของคนในพื้นที่ศึกษาเป็นหลักในการตัดสินใจว่าต้องการให้คงอยู่และยกคุณภาพชีวิตไปในทิศทางใด
 - ศึกษาชุมชนเรือนแพในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบและเป็นข้อมูลส่งเสริม

- ความสำคัญของประวัติศาสตร์, วัฒนธรรม, การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษา
- ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อหาศักยภาพชุมชน
- ศึกษาลักษณะพิเศษของชุมชนพื้นที่ศึกษาเพื่อหาเอกลักษณ์ของชุมชน
- แผนงานจากส่วนราชการของพื้นที่ศึกษาปัจจุบันว่าเป็นอย่างไรและไปในทิศทางใด
- แผนงานและแนวทางการพัฒนาและการอนุรักษ์ที่มาจากความต้องการของชุมชน
- แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน
 - แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเน้นชุมชนริมน้ำ

1.4 วิธีการศึกษาและกระบวนการวิจัย

การศึกษาและวิจัยในโครงการนี้เน้นการศึกษาจากการสำรวจภาคสนามเป็นหลักเพื่อนำมาศึกษาผสมผสานกับแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ อันได้แก่ประวัติศาสตร์พื้นที่ศึกษา ความเกี่ยวข้องกับเมือง และพัฒนาการโดยรวมของชุมชน โดยจะต้องคำนึงถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ซึ่งต้องการทราบถึงลักษณะการครอบครอง ระยะเวลาการอยู่อาศัย ลักษณะและอายุของเรือนแพ ความพึงพอใจในการอยู่อาศัยกับการประกอบอาชีพ รวมทั้งแนวโน้มการคงอยู่หรือโยกย้ายถิ่นของชุมชน โดยการศึกษาจะใช้วิธีการดังนี้

- 1.4.1. ศึกษาประวัติและความสำคัญตลอดจนความสัมพันธ์ของชุมชนกับพื้นที่ชุมชนอื่นจากเอกสาร ทุติยภูมิต่างๆ
- 1.4.2. สำรวจทางกายภาพพื้นที่ศึกษาโดยเน้นที่เรือนแพและความสัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบ
- 1.4.3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการวางผัง ตัวสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชุมชน
- 1.4.4. วิเคราะห์ถึงแนวโน้มการคงอยู่และอนุรักษ์ชุมชน รวมถึงสรุปแนวทางเสนอแนะการอนุรักษ์และพัฒนาที่จะเกิด

โดยกระบวนการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในวิธีการที่ใช้ในการศึกษาชุมชนนี้ นั้นเป็นดังนี้

1. ขั้นการเก็บข้อมูล
 - การเก็บข้อมูลจากการสืบค้น
 - ข้อมูลชั้นเอกสาร
 - ก. ข้อมูลประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลง ลักษณะกายภาพ ลักษณะสถาปัตยกรรม การตั้งถิ่นฐานและสภาพสังคมเศรษฐกิจ วัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา
 - ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือแผนงานศึกษาจากพื้นที่ศึกษาอื่นที่มีความใกล้เคียงกันโดยแบ่งเป็น

- ข.1 แผนงานจัดการของพื้นที่ที่มีลักษณะกายภาพใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษา
- ข.2 แผนงานการจัดการชุมชนอื่นที่มีลักษณะงานจัดการในรูปแบบที่ใกล้เคียงกัน
- ค. แนวคิด ทฤษฎีและนโยบายที่เกี่ยวข้องในการจัดการอนุรักษ์และพัฒนา
- ง. ข้อมูลลักษณะกายภาพปัจจุบันตลอดจนปัญหาของพื้นที่ศึกษาที่มีผลต่องานวิจัย
- ข้อมูลจากภาคราชการ
 - ก. แผนงานของทางราชการที่เกี่ยวข้องหรือนโยบายในการพัฒนาส่วนท้องถิ่นของบริเวณศึกษาที่ทำให้มีผลกระทบต่องานวิจัย
 - ข. ข้อมูลทางกฎหมายบางอย่างที่อาจมีผลต่องานวิจัย
 - ค. ข้อมูลแผนผังต่างๆตลอดจนภาพถ่ายทางอากาศของพื้นที่ศึกษา
- การเก็บข้อมูลภาคสนาม
 - การเก็บข้อมูลจากการสำรวจ
 - ก. สำรวจสภาพทางกายภาพของชุมชนในพื้นที่ศึกษา อาทิเช่น ลักษณะสถาปัตยกรรม การตั้งถิ่นฐาน การวางผังชุมชน ตลอดจนการสำรวจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยวิธีการ
 - ก.1 วิธีการสังเกต
 - ก.2 วิธีการจดบันทึก
 - ก.3 วิธีการบันทึกภาพ
 - ข. สำรวจสภาพสังคม วิถีชีวิตชุมชนจากการสังเกต จดบันทึกและบันทึกภาพ ผสมกับข้อมูลพื้นฐานชุมชนเพื่อนำมาจัดทำเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย
 - ค. นำข้อมูลจากการสำรวจมาทำเป็นแผนสำรวจ หรือแผนที่สำรวจ เพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือช่วยสำรวจ
 - ง. สร้างเครื่องมือช่วยสำรวจ เพื่อให้วิจัยใกล้เคียงกับพื้นฐานของความเป็นจริงมากที่สุด
 - จ. แปลงข้อมูลจากการสำรวจเป็นข้อมูลเอกสารเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของการวิจัย
 - การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์
 - ก. การสอบถามปากเปล่า พร้อมจดบันทึก ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้อยู่อาศัยในชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือผู้ที่มีบทบาทต่อชุมชนในแง่ต่างๆ เช่น หน่วยงานพัฒนา รวมไปถึงองค์กรที่ดูแลพื้นที่ศึกษาและเจ้าหน้าที่หน่วยบริหารส่วนท้องถิ่น
 - ข. การสัมภาษณ์ด้วยการสร้างแบบสอบถาม โดยใช้กับผู้อยู่อาศัยและบุคคลที่เกี่ยวข้องมีบทบาทกับชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลหลักฐานในความต้องการและทัศนคติของชุมชนว่าเป็นไปในทิศทางใด และยังใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงทางสถิติ
 - การเก็บข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลที่อาจเกี่ยวเนื่องถึงข้อมูลหลักๆบางอย่างของงานวิจัย อาทิ ผังการใช้ที่ดิน หลักฐานอาชีพในชุมชน ข้อมูลทางเศรษฐกิจ จำนวนประชากร ประวัติเมืองและลำน้ำสะแกกรัง เป็นต้น เพราะอาจใช้เป็นข้อมูลส่งเสริมให้งานวิจัยมีความแม่นยำยิ่งขึ้น
 - จัดลำดับข้อมูลและประมวลผลข้อมูลต่างๆเพื่อการถ่ายทอดการวิเคราะห์และเป็นหมวดหมู่ตลอดจนจัดลำดับคุณค่าและความสำคัญขององค์ประกอบ(ELEMENTS)ต่างๆของพื้นที่ทั้งทางกายภาพและวิถีชุมชน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

- วิเคราะห์ข้อมูลชั้นประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ศึกษาแนวโน้มการพัฒนาและการอนุรักษ์ของชุมชนโดยการเปรียบเทียบลักษณะต่างๆจากอดีตจนถึงปัจจุบันและสืบเนื่องถึงอนาคต
- วิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชนพื้นที่ศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการหาแนวทางวางแผนแก้ปัญหา
- วิเคราะห์องค์ประกอบของชุมชนทั้งทางกายภาพและสังคมวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ลักษณะเด่นเฉพาะตัวของชุมชน และสามารถนำไปเป็นข้อมูลในแผนการเข้าจัดการโครงการ
- วิเคราะห์ประเด็นความต้องการของชุมชนและทัศนคติของคนในชุมชนและแผนงานของภาครัฐที่มีต่อชุมชนโดยทำการเทียบข้อดีข้อเสียและแจกแจงประเด็นสำคัญของแต่ละข้อมูล เพื่อให้เกิดความต้องการอย่างถ่องแท้ของชุมชนที่เหมาะสมที่สุด นำไปสู่แผนงานการเข้าจัดการโครงการ
- วิเคราะห์ถึงประเด็นการรับรู้ของชุมชน จิตสำนึก เอกลักษณะ ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความแข็งแกร่งของชุมชน จุดเด่นจุดด้อยชุมชนโดยอาศัยพื้นฐานความเข้าใจของผู้อยู่อาศัยในชุมชนและผู้ที่มีบทบาทกับชุมชน ของชุมชนบริเวณศึกษานี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเด่นเฉพาะชุมชนในด้านการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ซึ่งสามารถนำไปสู่การทำแผนจัดการชุมชน
- นำข้อมูลที่ได้มาตีแผ่และวิเคราะห์ให้เกิดลู่ทางไปในแนวทางเดียวกับวัตถุประสงค์การวิจัย เช่น แนวทางในการอนุรักษ์และการพัฒนาของชุมชนพื้นที่ศึกษานี้ควรใช้หลักการใด วิธีการใด อย่างไร

3. การสรุปผล

- สรุปศักยภาพชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษาว่ามีลักษณะใดและจะมีการคงอยู่อย่างไร
- สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทำสังเคราะห์ข้อมูลและการประมวลการวิเคราะห์ข้อมูล นำมาผสมผสานผนวกกันโดยการนำมาวิเคราะห์รวมกันและวางระเบียบข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำแผนในการจัดการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนพื้นที่ศึกษา
- วางแนวทางในการนำเสนอแผนการสู่ชุมชนอย่างแท้จริง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ ศักยภาพกับคุณค่าของชุมชนและปัญหาเพื่อนำสู่ประเด็นการแก้ปัญหาในพื้นที่ศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ศึกษาในอนาคต ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับแผนงานอื่นที่จะเกิดขึ้นหรือแผนงานในโครงการที่เทียบเคียงกันได้
2. ได้เป็นข้อมูลคุณค่าและจุดเด่นทางสถาปัตยกรรม, สภาพสังคม, วัฒนธรรม, เศรษฐกิจ, และเอกลักษณ์ชุมชนเพื่อเป็นแบบแผนในการวางแนวทางการอนุรักษ์หรือพัฒนา รวมถึงการศึกษาในขั้นต่อไปได้
3. ได้รับรู้การเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่ศึกษาว่าจะมีแนวทางในการคงอยู่ต่อไปของชุมชนได้อย่างไร
4. ได้ลักษณะแนวโน้มในการวางแนวทางการวางแผนงานการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษา เพื่อให้พื้นที่ศึกษาคงคุณค่าในทุกๆด้านให้มากที่สุด

5. เป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปสู่รูปแบบของการวางแผนงานในการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษาในพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันหรือพื้นที่ศึกษาในลักษณะการวิจัยอื่นๆ

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

มีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องไว้อย่างมากมาย ซึ่งสามารถสรุปนิยามและความหมายได้ดังนี้

แพ (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530 : 388)

หมายถึง ไม้หรือสิ่งที่เขาผูกมัดติดกันหลายๆ สำหรับใช้เป็นพาหนะทางน้ำ, ลักษณะนามเรียกของที่มีลักษณะคล้ายคลึงดังกล่าวเช่น ข้าวเฝ้าทอด 2 แพ (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530 : 38)

แพลูกบวบ (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530 : 388)

หมายถึง แพที่เขาไม้ไผ่หลายๆ มามัดรวมกันเป็นแพกลมๆ (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530 : 38)

แพซุง (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530 : 388)

หมายถึง ท่อนไม้ที่ผูกติดกันเหมือนอย่างแพ

แพ (โชติ ภัลยาณมิตร.พศ., 2518)

หมายถึง ก. สิ่งที่มาทำเป็นท่อนต่อเนื่องกันอย่างมีระเบียบ เช่นรูปแพ เทียนแพ

ข. ไม้ท่อนหรือไม้กระบอกที่นำมาผูกเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถลอยน้ำและรับน้ำหนักบรรทุกได้ เช่น แพซุง แพลูกบวบ รับเรือนอย่างที่เราเรียกกันว่าเรือนแพ

เรือนแพ (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530 : 457)

หมายถึง เรือนที่เคยตั้งอยู่ในแพในน้ำ แล้วยกขึ้นมาปลูกบนบก

เรือนแพ (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530 : 457)

หมายถึง เรือนที่อาศัยอยู่หรือร้านขายที่ปลูกลงบนแพลูกบวบหรือบนท่อนลอยในน้ำ

เรือนแพ (โชติ ภัลยาณมิตร.พศ., 2518)

หมายถึง เรือนร้านค้าที่ลอยน้ำอาจเคลื่อนที่ไปมาได้เป็นที่อยู่อาศัย มีลักษณะเหมือนเรือนแฝด ตัวเรือนใหญ่หลังในเป็นที่พักผ่อน นอนหลับนอกเป็นร้านค้า มีฝาน้ำถั่งปิด-เปิด ด้านหน้าเป็นชานที่ติดกับน้ำ บางหลังมีชาน ช่วงยาวของเรือนแพมี 3 ห้อง ด้านหลังเป็นครัวหลังครัวเป็นครัวขนาดเล็กกว่าหลังคาตัวเรือนใหญ่ ด้านล่างตัวเรือนมีแพรองรับทำเป็น 2 ชนิด คือ

1. ทำด้วยไม้ไผ่ผูกรวมกันเป็นแพ
2. ทำด้วยไม้จริงต่อเป็นแพสี่เหลี่ยมยาว เรียก แพเป๊ะ

ชุมชน (สนธยา พลศรี, 2533)

หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตพื้นที่เดียวกัน มีการจัดระบบต่างๆ ในชุมชน ทำให้สมาชิกมีการติดต่อสัมพันธ์กันสะดวกทั่วถึง มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ร่วมกัน มีความรู้สึกต่อชุมชนร่วมกัน และมีความผูกพันต่อชุมชนนั้นร่วมกัน

ชุมชน (ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล, 2539)

หมายถึง สถานที่ซึ่งคนใช้เป็นที่ตั้งบ้านเรือน ทำมาหากิน เลี้ยงดูบุตรหลานและทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ในชีวิต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย